

1	2	3	4	5	6	7
Податок на прибуток підприємств, млн грн	23464,0	5,3	40359,1	3,6	39053,2	2,0
Державний бюджет	99,2	5,3	99,0	3,6	89,0	1,8
місцеві бюджети	0,8	0,0	1,0	0,0	11,0	0,2
Податок на додану вартість, млн грн	33803,8	7,7	86315,9	7,7	178452,4	9,0
Державний бюджет	100,0	7,7	100,0	7,7	100,0	9,0
місцеві бюджети	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Акцизний податок, млн грн	7945,0	1,8	28316,1	2,5	63121,5	3,6
Державний бюджет	100,0	1,8	100,0	2,5	89,1	3,2
місцеві бюджети	0,0	0,0	0,0	0,0	10,9	0,4
Неподаткові надходження, млн грн	31778,0	7,2	73837,0	6,6	140154,4	7,1
Державний бюджет	88,9	6,4	88,1	5,8	85,6	6,1
місцеві бюджети	11,1	0,8	11,9	0,8	14,4	1,0

Джерело: складено автором за даними Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/>.

Щодо зменшення частки місцевих податків України у ВВП (див. табл. 1-2), доцільно зауважити, що тенденції перерозподілу загального обсягу податкових надходжень на користь Державного бюджету України в умовах, коли зростає частка податку на прибуток підприємств, яка лишається у розпорядженні місцевих органів влади України, свідчать про звуження власної ресурсної бази органів місцевого самоврядування.

Висновки і пропозиції

Результати проведеного дослідження надають можливість сформулювати окремі напрями удосконалення бюджетно-податкового законодавства України із акцентом на зміцнення дохідної бази органів місцевого самоврядування. Серед основних стратегічних напрямів сучасної бюджетно-податкової політики, яка має сприяти процесу децентралізації державного управління в Україні та формуванню економічно-спроможних Об'єднаних територіальних громад (ОТГ) необхідно виділити посилення економічної ефективності податкової системи України з урахуванням децентралізації державного управління та підвищення якості адміністрування податків. З цією метою доцільно поступово нарощувати частку податку на прибуток підприємств та акцизного податку, що лишається у розпорядженні органів місцевого самоврядування, а також розглянути доцільність розширення переліку місцевих податків і зборів. Означене, крім іншого, сприятиме зменшенню недоїмки (податкового боргу) зі сплати загальнодержавних податків, а також стимулюватиме

ОТГ до розвитку виробництва на своїх територіях, залучення інвестицій, створення додаткових робочих місць тощо.

Список використаних джерел

1. Reingewertz, Y. Fiscal Decentralization – a Survey of the Empirical Literature / Y. Reingewertz. – MPRA Paper №9889. – 2014. – 46 p.
2. Ebel, R. D. Fiscal Decentralization and Intergovernmental Fiscal Relations, World Bank Institute., Distance Learning Modules, Budapest, 1999. – P. 4.
3. Prud'Homme, R. The Dangers of Decentralization / R. Prud'Homme // The World Bank Research Observer. – 1995. – №10(2). – P. 201-220.
4. Brennan, G. The Power to Tax: Analytic Foundations of a Fiscal Constitution / G. Brennan, J. Buchanan. – Cambridge University Press, 1980. – 231 p.
5. Rodriguez-Pose, A. Is Fiscal Decentralization Harmful for Economic Growth? Evidence from the OECD Countries / A. Rodriguez-Pose, R. Ezcurra // Journal of Economic Geography. – 2010. – №11(4). – P. 619-644.
6. Burgess M. Federalism and European union: the building of Europe, 1950–2000 [Електронний ресурс] / M. Burgess // Routledge is an imprint of the Taylor & Francis Group. – 2000. – 305 p. – 2016. – Режим доступу: <http://www.untag-smd.ac.id>.
7. Revenue Statistics - OECD countries: Comparative tables [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: <https://stats.oecd.org>.

Є. М. Палига

д-р екон. наук

Українська академія друкарства, м. Львів

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ ЯК ОСНОВА СТРАТЕГІЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ І РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. Світова економічна криза, непродумана державна політика загострили проблематику діяльності в ринковому середовищі розвитку корпоративного управління підприємств ВПГ, сфор-

мованих на сьогодні в потужну видавничу сферу України з організаційного структурного управління державною акціонерною компанією Укрвидавполіграфії.

Реструктуризація підприємницьких структур видавничо-поліграфічної галузі, яка належить до високотехнологічних підприємств, містить нагальну потребу у проведенні організаційно-економічних, правових, виробничо-технічних та структурних заходів, спрямованих на зміну форм власності, збільшення випуску конкурентоспроможної продукції, підвищення ефективності виробництва, зростання прибутку і розвиток корпоративного управління. Реструктуризація в аспекті становлення ринкової системи господарювання, формування ринкового конкурентного середовища підприємств ВПГ на фоні високого рівня залежності та використання іноземного обладнання, матеріалів та комплектуючих виробів в умовах домінуючої девальвації національної валюти, тотальне зубожіння населення і скорочення попиту друкованих видань на користь електронних — усе це робить наші дослідження по реструктуризації підприємств ВПГ і розвитку корпоративного управління дуже актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти і досвід стратегічного підходу в реструктуризації у закордонних корпораціях досліджено в роботах таких відомих зарубіжних авторів як Р. Акофф, І. Ансофф, С. Бир, Е. Голдратт, Р. Дарт, Д. Дей, Д. Деніелс, Б. Карлоф, Т. Коно, Ф. Котлер, У. Кінг, Ж. Ламбен, М. Мескон, М. Портер, А. Томпсон, А. Чандлер, Д. Фахі тощо та пострадянських країнах — В. Афанасьєва, В. Васильченко, О. Віханського, Д. Обремчука, Н. Причепа, Р. Фатхутдінова, Д. Юданова, А. Воронкової, Л. Шевченко та ін. Основоположником теорії корпоративного управління є провідний американський економіст А. Берклі та Г. Мінза, й вітчизняні вчені М. Долішній, В. Євтушевський, А. Мендул, М. Чумаченко, В. Туган-Барановський та ін.

Недостатня теоретична розробка проблеми та відсутність довготривалого досвіду еволюції вітчизняного корпоративного сектора в Україні стали підставою для написання цієї статті.

Мета статті. Дослідження проблеми реструктуризації підприємств ВПГ, створення основ стратегії конкурентоспроможності та розвиток корпоративного управління пов'язано з відсутністю умов для пристосування кожного підприємства до умов конкурентного середовища, які створені в Україні на засадах законів та нормативно-правової бази, національних принципів корпоративного управління та моделей корпорацій.

У роботах фактично всіх економістів підкреслюється, що реструктуризацію в Україні зумовлено кризовим станом діяльності підприємств, їхньою слабкою адаптацією до умов ринкового середовища; перетворення відносин власності й організаційно-правових форм підприємства. Як основу діяльності підприємства розглядають приватну власність на засоби виробництва. У ситуації реструктуризації приватизованих підприємств проблеми приватної власності зводяться переважно до пошуку ефективного власника, стратегічного інвестора.

При реструктуризації державних підприємств одним із важливих заходів прийнято вважати їх приватизацію; реструктуризацію розглядають як механізм, що здатний вивести підприємство з кризи. Метою реструктуризації є відновлення платоспроможності підприємства, ефективне використання ресурсів, забез-

печення умов фінансової стійкості, одержання стабільних доходів, прибутків; реструктуризація та розвиток корпоративного управління ВПГ передбачає проектування організаційної структури виробництва й управління, підвищення технічного й технологічного рівня виробництва, які забезпечують скорочення витрат виробництва, поліпшення якості продукції, що випускається, зміцнення позицій на ринку; перебудову фінансової, постачальницької та збутової політики; розробку нової стратегії управління персоналом, формування нової мотиваційної системи.

Реструктуризацію підприємства можна розглядати в трьох основних напрямках: перепроєктування контурів бізнесу: зміни організаційної структури підприємства, які торкаються широкого спектру економічного розвитку; перепроєктування організації, її діяльності на підставі корпоративної культури; реструктуризація як елемент перепроєктування організації на основі реформування всіх підсистем підприємства.

Реструктуризацію розглядають також як комплекс заходів з адаптації підприємства до умов зовнішнього середовища, що змінюється, та як механізм, здатний вивести підприємство з кризи.

Таким чином, здійснювана в Україні реструктуризація підприємств ВПГ відбулася з подальшим розвитком корпоративного управління підприємств як показано на рис. 1.

Світовий досвід свідчить, що одним з перспективних напрямів вирішення проблем реструктуризації підприємств ВПГ, підвищення конкурентоспроможності галузі в регіоні, активізації інноваційного та інтелектуального потенціалу, є розвиток корпоративного управління. Цей підхід базується на отриманні додаткових переваг від інтеграції внаслідок синергетичного ефекту та зниження рівня трансакційних витрат, що дає змогу отримати додаткові переваги на різних етапах забезпечення конкурентоспроможності та поліпшувати ефективність функціонування підприємств галузі та регіону загалом.

Для подальших досліджень структурних зрушень у ВПГ Львівської області проаналізуємо динаміку змін кількості видавничо-поліграфічних підприємств та порівняємо їх із середніми по Україні тенденціями, що дасть змогу визначити роль і місце видавничо-поліграфічних підприємств регіону (табл. 1).

Станом на 1 січня 2013 р. видавнича справа в загальній кількості підприємств ВПГ у Львівській області була представлена 200 видавництвами та видавничими організаціями. Кількість видавництв протягом 2005–2009 рр. щорічно зростала в середньому на 3,2%. Проте в 2010 р. з вищезазначених причин їх кількість скоротилася на 32 суб'єкти господарювання і становила 174 підприємства. У 2011–2012 рр. відбулися позитивні зрушення щодо кількості видавничих підприємств, яка практично досягла показника 2009 р.

Проведений аналіз показав, що кількість видавничих організацій і поліграфічних підприємств у Львівській області суттєво перевищує аналогічний середній показник по Україні — близько у 1,6 раза за видавництвами та 2 рази за поліграфічними підприємствами.

Підприємства поліграфічної діяльності у регіоні порівняно із загальнодержавною динамікою, на відміну від видавничої справи, характеризувалися знач-

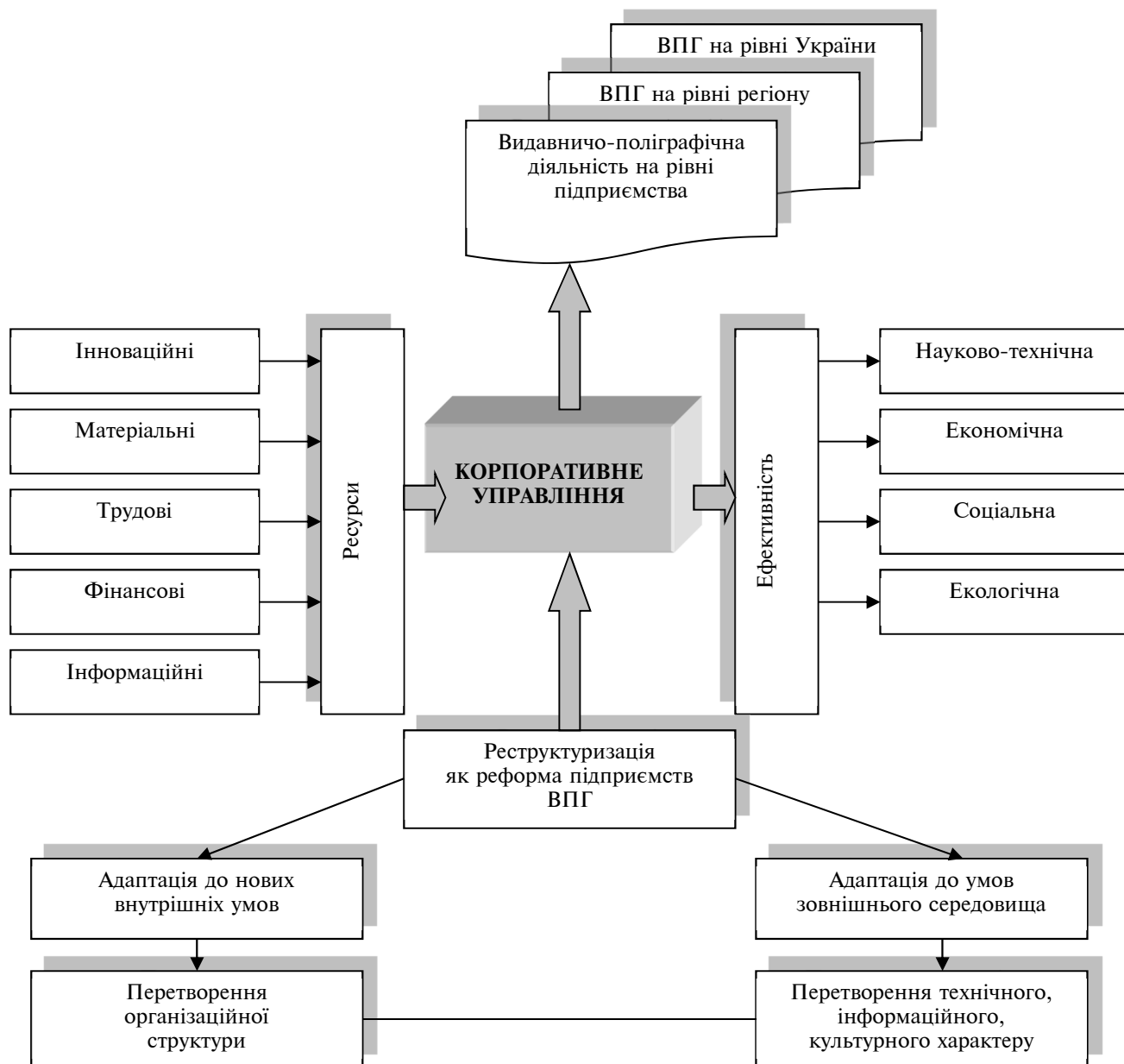

Рис. 1. Реструктуризація та розвиток корпоративного управління підприємств ВПП

Таблиця 1

Середня кількість суб'єктів господарювання у розрахунку на один регіон та у Львівській області за 2005-2012 рр.

Вид діяльності	Кількість підприємств								Темп росту, %							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Кількість підприємств видавничої справи у Львівській області	176	186	196	198	206	174	190	200	105,7	105,4	101,0	104,0	84,5	109,2	105,3	
Кількість підприємств поліграфічної діяльності у Львівській області	205	210	209	209	209	188	122	125	102,4	99,5	100,0	100,0	89,9	64,9	102,5	
Всього підприємств ВПП у Львівській області	381	396	405	407	415	362	312	325	103,9	102,3	100,5	102,0	87,2	86,2	104,2	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Середня кількість видавництва у розрахунку на один регіон	108	107	108	102	107	121	135	127	99,1	100,9	94,4	104,9	113,1	111,6	94,1
Середня кількість поліграфічних підприємств у розрахунку на один регіон	112	113	113	108	110	70	65	62	100,9	100,0	95,6	101,8	63,6	92,9	95,4
Середня кількість підприємств ВПП у розрахунку на один регіон	220	220	221	210	217	191	200	189	100,0	100,4	95,0	103,3	88,0	104,7	94,5

ними відмінностями зміни чистого доходу. Якщо у 2005-2007 рр. їм були властиві спільні тенденції до зростання чистого доходу, то в наступних періодах вони – діаметрально протилежні.

Так, позитивні зміни щодо темпів зростання чистого доходу на поліграфічних підприємствах у регіоні відбувалися в 2010 р. (29,1%) і 2011 р. (в 2,4 раза), водночас у середньому по країні вони зменшилися на 2,1% у 2010 р. і 4,1% у 2011 р. І навпаки, в регіоні

відбулося зниження темпів зростання чистого доходу в 2008 р. – на 13%, 2009 р. – на 20,5 та 2012 р. – на 20,3%, а в середньому по країні відбулося зростання на 28,8% в 2008 р., в 2009 р. показник не змінився та зріс у 2012 р. – на 59,5%.

Для демонстрування наявних регіональних розривів у розвитку галузі порівняно із середніми значеннями по країні подамо їх графічно (рис. 2).

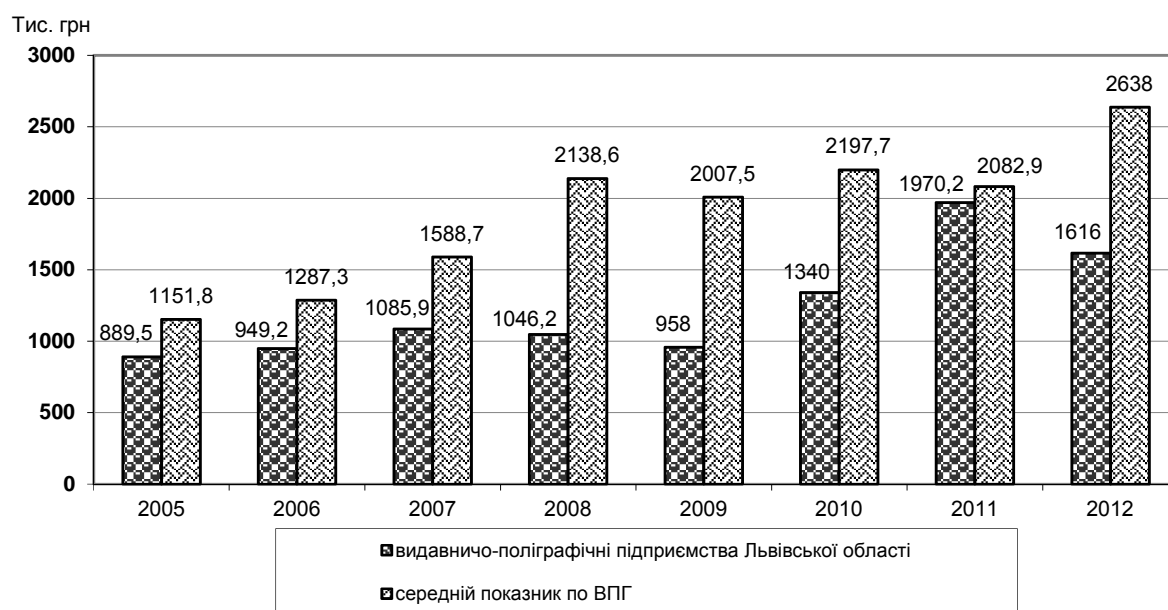

Рис. 2. Динаміка зміни чистого доходу підприємства ВПП у розрахунку на одне підприємство за період 2005-2012 рр.

Крім вищезгаданого, сучасні проблеми видавничої діяльності в Україні спричинені кризовим станом насамперед соціальної сфери, що є основним споживачем друкованих видань; відсутністю цілісної державної політики регулювання, підтримки програм розвитку галузі та формування розвинутого цивілізованого видавничого ринку України для реструктуризованих корпоративних підприємств ВПП. Склад основних учасників видавничого ринку та їх взаємозв'язок відображено на рис. 3.

Організаційно-економічний механізм формування корпоративного сектору економіки України передбачає вплив зовнішнього середовища первинних та вторинних процедурних механізмів управління підприємствами ВПП, а управління корпоративною влас-

ністю набуває ключової ваги і стає вищим пріоритетом у менеджменті підприємств.

Процес управління корпоративною власністю повинен бути ефективним, тобто він має здійснюватися таким чином, щоб витрати на її зміст і управління не перевищували доходів, отриманих від процесу управління. Для цього в процесі управління необхідно застосовувати певний набір відповідних методів і прийомів, які в сукупності становлять єдину схему управління підприємств ВПП.

До основних факторів, що справляють суттєвий вплив на ефективність діяльності підприємства належать механізми прийняття організаційно-управлінських рішень і здійснення відповідних заходів щодо їх виконання. Інакше кажучи, механізми корпоратив-

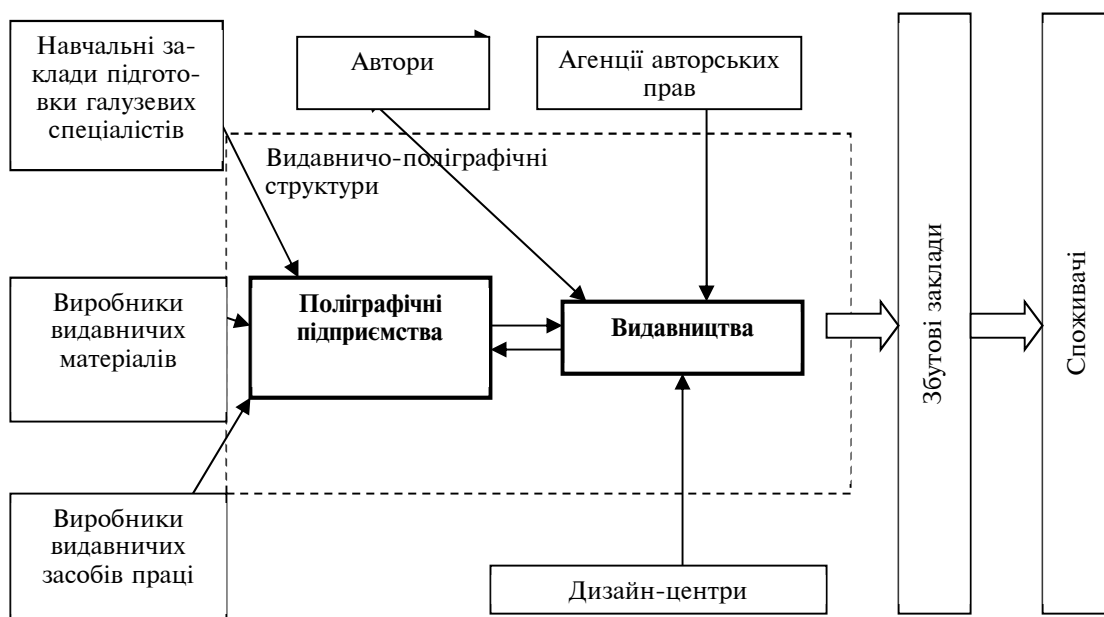

Рис. 3. Основні учасники видавничого ринку

ного управління відіграють усе більш значущу роль у діяльності вітчизняних підприємств на сучасному етапі їх розвитку.

Завершився початковий етап широкомасштабного розподілу власності, наслідком якого стало значне розпорощення прав власності. Тобто сформувалася змішана, але з відчутними аутсайдерськими рисами система корпоративного управління, пов'язана із наявністю величезної кількості дрібних власників корпоративних цінних паперів. За високої розпорощеності

власності ефективність системи внутрішнього контролю істотно обмежена. Дрібні акціонери втрачають стимули для контролю за менеджментом, оскільки витрат на здійснення функцій контролю зазнаватимуть окремі, найбільш активні власники, а вигоди від поліпшення управління стане суспільним благом, яке ділитимуть усі за кількістю акцій і тоді буде можливість задіяти механізми удосконалення рівня корпоративного управління (рис. 4).

Рис. 4. Внутрішній механізм корпоративного управління підприємств ВПП

Висновки і перспективи подальших досліджень. На підставі викладеного можна дійти висновку, що у статті досліджено деякі теоретико-методологічні засади реструктуризації ВПГ, конкурентоспроможності і розвитку корпоративного управління та створення видавничого ринку.

Як показують результати нашого дослідження проведена реструктуризація, як реформа підприємств відбулася без значного впливу на розвиток корпоративного управління підприємств, необхідних перетворень соціально-економічного характеру, технічного, інформаційного цілісного характеру, адаптації до умов

зовнішнього середовища, мотивації нових власників акціонерів, а також не було впровадження механізмів удосконалення рівня корпоративного управління.

На сьогодні в нашій державі створені сприятливі умови для ефективного функціонування корпоративного управління і розвитку підприємств поліграфії, запропоновані механізми корпоративного управління, його адаптація до динамічних змін до зовнішнього середовища.

Подальші дослідження будуть спрямовані на обґрунтування напрямів вдосконалення рівня корпоративного управління підприємств сучасної видавничо-поліграфічної галузі України.

Список використаних джерел

1. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. №514-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
2. Перехідна економіка: підручник / В.М. Геєць, Є.Г. Панченко, Е.М. Лібанова та ін. – К.: Вища шк., 2003. – 519 с.
3. Кальниченко Л.Ф. Актуальные проблемы повышения эффективности процесса реструктуризации предприятий в Украине / Л.Ф. Кальниченко // Гос. информ. бюллетень о приватизации. – 1999. – №10.
4. Мікула Н.А. Регіональний видавничо-поліграфічний кластер: монографія / Н.А. Мікула, Є.М. Палига, В.Б. Базиліук. – Львів: Ліга-Прес, 2013. – 172 с.
5. Палига Є.М. Стан та розвиток видавничо-поліграфічного комплексу України: регіональний аспект:

моногр. / Є.М. Палига, Г.Я. Пушак, Я.Я. Пушак. – Львів: Укр. акад. Друкарства, 2009. – 192 с.

6. Палига Є.М. Соціально-економічний механізм формування ефективної економіки / Є.М. Палига. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2000. – 340 с.

7. Палига Є.М. Корпоративне управління: навч. посіб. / Є.М. Палига. – Львів: УАД, 2013. – 423 с.

8. Портер М. Конкуренція / М. Портер; пер. с англ. – М.: Изд.дом «Вильямс», 2005. – 608 с.

9. Прищепя Н.П. Реструктуризація підприємств вугільної галузі як складник стратегії конкурентоспроможності / Н.П. Прищепя // Економічний вісник Донбасу. – Луганськ: НУ ім. Т. Шевченка, 2012. – №2(28). – С. 225.

10. Сазонець І.Л. Корпоративне управління: світовий досвід та механізми залучення інвестицій: навч. посіб. / І.Л. Сазонець. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 304 с.

11. Чернявська Є.І. Реструктуризація підприємств в умовах трансформаційної економіки: монографія / Є.І. Чернявська. – Луганськ: В-во СНУ ім. В. Даля, 2004. – 343 с.

12. Швайка Л.А. Досвід і сучасні проблеми реформування управління підприємницькими, структурами книговидавництва / Л.А. Швайка // Наукові записки. – 2001. – №4. – С. 125.

13. Штангрет А.М. Реструктуризаційні процеси на поліграфічних підприємствах / А.М. Штангрет // Наукові записки. – 2001. – №4. – С.23.

Ю. О. Петренко

канд. екон. наук

*Інститут економіки промисловості
НАН України, Київ*

ВПЛИВ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ТА НАДАННЯ СУСПІЛЬНИХ ПОСЛУГ: ОГЛЯД

Постановка проблеми. В останні роки через проголошений в Україні курс на фіскальну децентралізацію питання її функціонування посідають вагоме місце в дослідженнях теорії та практики суспільних фінансів. Така увага обумовлена тим, що, як більшість інституціональних структур в економіці, фіскальні структури різних рівнів влади впливають на економічні процеси, що відбуваються як на центральному, так і на місцевому рівнях через відмінності в оподаткуванні та наданні суспільних послуг, а отже і на довгостроковий розвиток країни в цілому. Тенденція останніх років показує, що фіскальна децентралізація є найбільш реалізованим та оптимальним інструментом фіскальної та бюджетної політики на місцевому рівні для багатьох країн. Індекс регіональної влади, обчислений для сорока двох демократій і напів-демократій, опублікований у 2010 році, показує, що починаючи з 1950 року було децентралізовано 70 відсотків країн [8, с. 1].

Згідно з останніми [5; 8] і попередніми [9; 10] дослідженнями, фіскальна децентралізація розглядається як спосіб організації суспільного сектора щодо створення можливості для досягнення вищого економіч-

ного і соціального розвитку з точки зору підвищення рівнів економічного зростання та добробуту населення країни. Соціально-економічне зростання і розвиток є одними з найбільш важливих завдань сьогодення, і питання щодо того, чи триваюча в світі тенденція до фіскальної децентралізації є корисною для цієї мети, є головним у провадженні фіскальної та бюджетної політики на місцевому рівні.

Аналіз наукових досліджень. Концептуальним ос-
новом та емпіричним дослідженням фіскальної децентралізації та її впливу на економічне зростання, надання суспільних послуг та інші соціально-економічні аспекти розвитку держави присвячено багато наукових публікацій як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників.

Так, зарубіжні автори зосереджують свою увагу на визначенні теоретичних засад фіскальної децентралізації як такої [9; 10], впливі децентралізації на економічне зростання через економічну активність, продуктивність праці та інвестицій [1], а також ефективність освітніх систем [2] та надання суспільних послуг [14], досліджують роль інституціональних структур у вза-